

Naj cveti več Makovih svetov

V neokrnjeni naravi pod mogočno Menino planino cveti posebno lep makov cvet – gornjegrajski Makov svet. To je inovativni center za osebe z demenco, naj sodobnejši pri nas. Zasnovan je kot prizidek k tamkajšnjemu klasičnemu domu za starejše občane, stanovanj pa so iz vseh slovenskih pokrajin.

Direktorica DSO Gornji grad
Barbara Virant

Direktorica Centra starejših Gornji Grad Barbara Virant je povedala, da so Makov svet odprli lani poleti simbolno pri njih, ker je tu družba Deos pred 20 leti zgradila prvi dom (to so zasebni domovi s koncesijo) in tudi ker je v teh predalpskih krajih odlično podnebje. »Za ime smo se odločili skupaj s stanovalci. Vprašali smo jih, česa se radi spomnijo iz svoje preteklosti, in dejali so, da žitnih in makovih polj,« pove sogovornica in doda,

da podoben projekt načrtujejo še v Kopru.

Objekt se razteza na razkošnih 2300 kvadratnih metrih, polovico zavzemata atrijska vrtova z dišečimi nasadi varnih rastlin, zeliščnimi gredami in vodnjakom. V Makovem svetu živi 48 stanovalcev (t. i. oskrba IV za stanovalca, ki živi v enoposteljni sobi z lastno kopalnico, stane 47,38 evra na dan), v vrsti za sprejem jih čaka skoraj 80. »Imamo pestro strukturo stanovalcev – nekaj jih je iz zgornjesavinjskih občin, drugi so z ljubljanskega in gorenjskega območja ter tudi iz Postojne. Po 12 stanovalcev je razdeljeno v štiri gospodinske enote. Vsaka enota ima svojo čajno kuhinjo (hrano prinašajo iz domske kuhinje), jedilnico z dnevnim prostorom za stanovalce ter negovalno kopalnico. V vsaki enoti je šest enoposteljnih in tri dvoposteljne sobe,« pove sogovornica, ki že šesto

Stanovalci se radi zadržujejo v lepo urejenem parku.

Stanovalci doma med telovadbo

leto skrbno vodi dom, prej pa je bila v njem zaposlena na različnih delovnih mestih.

Zaradi lažje orientacije zaposlenih in obiskovalcev so enote, ki so s krožnimi hodniki povezane med seboj, poimenovali Klasje, Mak, Ajda in Žito, terapevtska vrtova imenujejo Zorin in Zarjin vrt. »Stanovalci vseh enot se vključujejo v vsakdanja gospodinska dela – pripravljajo pogrinjke, pomivajo posodo, perejo in likajo perilo, nekateri radi pometajo, pač vsak po svojih zmožnostih. Nekateri dejavnosti izvajajo s stanovalci drugih enot – poleg telovadbe imajo kuharske, bralne in pevske urice (skupinica Škrjančki) ter druge delavnice. Seveda so tudi individualne obravnave, kot so fizioterapija in druge delovne terapije, kjer pri posameznikih preverjamo, kaj bi lahko še izboljšali, predvsem fizično.«

Narava pomirja

Barbara Virant primerja počutje v varovani enoti v starem delu s počutjem v sedanjem centru. »Zdaj se stanovalci bolje počutijo, saj so veliko časa na svežem zraku. Prej smo jih morali vedno spodbujati z dejavnostmi, da so sploh šli ven. Tukaj pa lahko vsak trenutek samostojno stopijo iz sobe na vrt, preverijo, kako uspevajo zelišča, posedijo na klopcih ali se sprehodijo naokrog. Poti so tlakovane s tartanom, kjer je trdota prilagojena ublažitvi morebitnih padcev. Zatavati ne morejo, saj če gredo čez vrt, pridejo na drugi strani pač v drugo enoto.«

V Makovem svetu ne poznajo stopnic in pragov. Vsak prostor ima velika okna, široka vrata ter izhod na vrt. Opazili smo, kako skrbno so izbirali materiale, opremo, barve, svetlobo. Po širokih hodnikih so nameščene senzorske lučke za nočne urice, saj vsake toliko kdo zakoraka tja tudi ponoči. Stene krasijo prelepe slike Kulturnega društva likovnih ustvarjalcev Zgornje Savinjske

Vsak stanovallec ima na vratih svoj razpoznavni znak

občutke ugodja in sprostitve in je med stanovalci priljubljen prostor. Ob tem pove, da »najraje pojejo ljudske pesmice ter igrajo igre, ki so jih navajeni od doma, kot je človek ne jezi se.« V košari na velikem stolu je ves čas mirno spal črno-bel muc. Ko smo se mu približali, smo ugotovili, da je terapevtski pliško. Imajo pa tudi akvarij z živimi ribicami, ki jih lahko pod nadzorom hranijo. Nato smo naredili polkrog po dveh enotah, saj nismo želeli preveč motiti vsakdanjika stanovalcev. V prvem dnevnem prostoru je skupinica po kosilu spremljala narodnozabavno oddajo na velikem televizijskem zaslonu, v drugi enoti so gledali naravoslovno oddajo. Nekateri pa po kosilu raje počivajo v sobah. V svojo nas je povabila Štorčanka Veronika, ki nam je razkazala prostorno kopalnico ter izhod na atrijski vrt – dejansko je videti, kot bi bila v lastni vrstni atrijski hiški. Pred vrati sobe ima vsakdo poleg imena še identifikacijski znak – na primer fotografijo domačih ljubljencev, katero drugo podoba ali sliko, ki jo je ustvaril sam.

Prostovoljci popestrijo vsakdan

Opazili smo, da je večina stanovalcev pokretna, nekaj pa jih je bilo na invalidskih vozičkih. »Vendar tudi oni delajo redne treninge hoje, le daljših poti ne zmorejo. Če pa bi kdo obležal, bi lahko posteljo potisnili na vrt, saj imata dve sobi dovolj široke izhode. Pri napredovali demenci, ko osebe fizično zelo oslabijo, jih nastanimo na domskem negovalnem oddelku. Takrat je potrebna dru-

Človek ne jezi se je najbolj priljubljena igra v domu.

doline GAL.

Pridružila se nam je delovna terapevtka **Špela Podvratnik** in nas povabila na ogled senzorne sobe, ki je poleg vrtov posebnost doma. Z glasbenimi in drugimi namenskimi pripomočki ter tudi igrami in aromaterapijo spodbujajo delovanja čutil (sluha, vida, tipa, okusa in voha), ki pri ljudeh z demenco pešajo. Sogovornica pove, da tako obujajo

Gornji Grad leži sredi neokrnjene narave.

gačna oskrba,« pojasni Barbara Virant. Ob tem nam še zaupa, da so jo v koronačasu kar dobro »zvozili« v primerjavi z drugimi domovi. Osebe mora še vedno izpolnjevati PCT-pogoj, enako velja za obiskovalce. V domu imajo svojega zdravnika (koncesionarja), ki ima ordinacijo štirikrat na teden. Že vrsto let prihaja vsak teden tudi diakon Čeplak, ki skrbi za duhovne potrebe stanovalcev doma.

V Makovem svetu imajo zaradi specifičnih znanj stalne ekipe. »Čistilke in strežnice delajo po vsem centru, medtem ko je strokovno osebje, kot so socialna delavka, medicinske sestre, gospodinje oskrbovalke, bolničarji negovalci, določeno kot stalni tim za varovano enoto. Čez dan je z njimi poleg animatorja šest zaposlenih, eden pa ponoči. Po potrebi se vključujejo še drugi zaposleni, ki jih redno izobražujemo, še posebej poglobljajo znanja s področij, povezanih z demenco.« V pomoč so jim prostovoljci Zavoda za aktivno starost. »K nam redno prihaja gospa Ivica, ki ima bralne urice, o prebrnem pa se nato še pogovarjajo. Dve prostovoljki društva Hospic vodita delavnice mandal, drugi prostovoljci pa se družijo s posameznimi stanovalci.« Sodelujejo z lokalnimi društvi, predvsem z društvom upokojencev, vrtcem in osnovno šolo. »Večkrat nastopajo z recitacijami, lepo je zaživel projekt Starejši berejo otrokom in otroci berejo starejšim, kjer se vloge izmenjujejo in je koristno za vse.« Ob tem se spomni, kako so se med epidemijo vsi zaposleni trudili ter pomagali stanovalcem, da so prek videoklicev lahko imeli stike s svojci. Ti so poprej vsako leto v velikem številu prihajali na piknike in božične delavnice. Zanje pripravljajo informativna predavanja, sodelujejo tudi z društvom Spominčica. Enaindvajsetega septembra na svetovni dan Alzheimerjeve bolezni gredo na izlet do gornjegrajske katedrale sv. Mohorja in Fortunata, ki je največja v državi, ali v čudovit Mozirski gaj. »Šli smo že tudi na bližnjo kmetijo,« omeni direktorica, s katero še malo okrcava še zastarele kadrovske normative v socialnem varstvu, ki so iz leta 1994. »Želim si, da bi šli v korak s časom ter se kadrovsko okrepili. Na splošno pa je zdaj neugoden čas za vsakega delodajalca, pa naj gre za domove za starejše ali bolnišnice, saj je težko najti delavce,« je za konec povedala Barbara Virant.

Janja Pavlin Dvoršak

FOTOGRAFIJE: TATJANA RODOŠEK, JANEZ MAROLT